

La reconstrucció del parentiu en una comunitat aborigen d'Austràlia

Anna Piella Vila
(UAB)

Què en queda de l'organització tradicional del parentiu d'una societat després d'haver patit un procés d'invasió, intent d'extermi i discriminació continuada? I, per què es mantenen unes formes de relacionar-se i se'n rebutgen unes altres? Quines noves formes de parentiu s'incorporen i per què? Com es poden mantenir els lligams i formes de relació quan els parents han estat dispersats, denigrats i marginats de la societat dominant?

Es presenta aquí, breument, una investigació que està en marxa. Va començar d'una manera potser poc conscient ara fa ja sis anys, amb una primera estada a Austràlia per situar-me i enamorar-me del lloc i, des de 1996 s'ha materialitzat amb dues estades més a Austràlia, un treball de recerca bibliogràfica a Cambridge i un treball de màster en investigació bàsica i aplicada en antropologia social.¹

El treball actual tracta dels canvis i de les continuïtats que s'han donat en l'àmbit del parentiu en una comunitat aborigen a Austràlia: 'Jambun'. L'objectiu és el d'intentar esbrinar, a partir d'un exemple de cas —que inclou tota una comunitat—, quins elements han estat els que han sofert menys variacions al llarg del temps i, quins han estat els més fàcils de canviar pel que fa a les relacions entre parents quan un grup humà viu un procés de colonització, modernització i marginació. És a dir, què es manté? Què és allò que es considera imprescindible per seguir parlant de relacions de parentiu i no d'unes altres? Aquest tipus de canvis penso, es podran analitzar i comprendre millor en un context de canvis radicals i irreversibles com és el cas de 'Jambun'.

'Jambun' és una comunitat aborigen del nord-est de Queensland, Austràlia. Es troba situada en una preciosa i verda àrea del riu Tully (Murray Upper, a uns 150 km al sud de Cairns) en una de les zones tropicals més plujoses d'Austràlia. A Jambun s'aplega bàsicament gent de dues tribus

diferents (Jirrbal i Girramay), ambdues del mateix grup lingüístic, el qual es coneix a partir dels treballs del professor Dixon com Dyirbal. Aquesta gent, en una època veïns de territori i amb lligams de parentiu per aliances matrimonials, vivia dels recursos que els oferia l'entorn selvàtic. A partir de la invasió, la població va anar minvant² i es van veure forçats a desplaçar-se cap a les granges i les explotacions agrícoles que s'hi van instal·lar, i a sobreviure treballant pels blancs. La selva va anar desapareixent; en poc temps es van desboscar extenses zones per fer-ne terres de pastura, per extreure fusta, més endavant per cultivar canya de sucre i, actualment per fer-hi les plantacions bananeres.

Els anys vuitanta unes quantes persones Jirrbal i Girramay s'estableixen a un territori cedit pel govern federal australià, es construeixen cases i la bategen amb el nom de 'Jambun' (la paraula aborigen per *witchetty grub*, un cuc molt preuat en la cuina tradicional aborigen). És a dir, acaben vivint en un territori que sempre havia estat el seu, però que ara, diuen els blancs, pertany al govern.

Canvis se n'han produït molts, i no sols a Jambun. L'estil de vida tradicional és pràcticament impossible de seguir al menys pel que fa a la forma, però el contingut, el significat de les accions, la manera de fer, segueix sent aborigen —*the aboriginal way*.

I aquesta manera de fer aborigen es posa de manifest també i principalment en les relacions de parentiu.

Aquí utilitzo el terme parentiu referit a una construcció cultural vinculada al procés procreatiu, al procés d'esdevenir un ésser humà. Procés que té a veure amb un tipus de relacions socials bàsiques, àmplies i definides socialment i alhora també diferenciades socialment d'altres tipus de relacions. Aquestes ideologies culturals in-

Les cultures aborígens d'Austràlia han tingut en els dibuixos sobre escorça o sorra un dels elements més usats per expressar la seva cosmovisió

clouen concepcions sobre procreació i sexualitat, sense donar-li, però, un contingut principalment ni únicament biològic a la reproducció humana. Crec que la visió biològica reproductiva no és suficient ni la més important, ni el que anomenem parentiu s'esgota amb les qüestions de reproducció o procreació; sinó que és molt més ampli i inclou elements com: sentiments, responsabilitats, obligacions, drets, herència, educació, patrimoni, criança i cura de persones dependents, etc.

Entenc el parentiu un àmbit específic de l'organització social de qualsevol cultura. Àmbit, no necessàriament el més important (tot i que fins fa poc més de 30 anys dins la disciplina antropològica es considerava el fonamental), ni sobre el qual descansa tot l'entrellat cultural a partir del qual es podrà explicar i entendre una societat. Però sí, com un domini analític que es pot diferenciar d'altres dominis culturals amb un nucli compartit que es manifesta de maneres molt diverses segons les diferents cultures. No crec que el parentiu constitueixi necessàriament la base per entendre una societat, però sí que crec que sense conèixer i intentar entendre el parentiu i les relacions que se'n generen, difícilment podrem explicar-la. I això tant pel que fa a les societats indígenes, mal anomenades simples o primitives, com a les també mal anomenades modernes i complexes. Perquè penso que ni en les primeres el parentiu constitueix sempre la clau de la seva cultura ni, en les segones el parentiu ocupa un lloc tan secundari com a vegades s'interpreta.

Per parentiu em refereixo per tant, a aquest espai cultural, que inclou alhora ideologia i acció, model i comportament. I no per ortodòxia ni per girar l'esquena a les crítiques teòriques en el camp dels estudis de parentiu dins l'antropologia dels últims anys, ni per rebutjar cap proposta, sinó per considerar que segueix sent el terme, per ara més còmode en parlar d'aquest domini. Perquè de fet, estem parlant de parents, de persones que estan connectades per un tipus de relacions que es desenvolupen al voltant de la concepció,

la criança i l'enculturació de les criatures. Relacions que es poden considerar valuoses pel seu contingut biològic, territorial, ritual o d'amistat, però sigui com sigui, relacionades amb la procreació i les idees sobre la formació dels éssers humans, la regulació de la sexualitat, la criança de la descendència, la transmissió de béns i posició social, la socialització, els sentiments, les obligacions i deures que poden implicar comportaments de tipus econòmic, polític o religiós.

El treball de camp fet des de principis de setembre de 1998 fins a finals de gener de 1999 a Tully i Murray Upper i l'experiència viscuda m'han permès començar a entendre de debò la manera aborígen de construir el parentiu i m'han permès a més, aplegar dades etnogràfiques valuoses per al treball d'àmbit transcultural dins el qual s'emmarca aquesta investigació.³

L'estat actual de la recerca es troba per tant a cavall entre dues estades de camp. En la primera es va fer un intens treball amb genealogies per establir qui és qui a Jambun i com estan genealògicament relacionades les diferents persones de la comunitat. El resultat va ser que tothom (134 persones entre criatures, adults i ancians) està vinculat per lligams de parentiu, tot i ser de diferents tribus, però tribus que tradicionalment ja estaven connectades, com he esmentat anteriorment. També s'ha fet un treball sobre la composició i la distribució de les unitats domèstiques com també del coneixement i l'ús del Dyirbal (la llengua aborígen tradicional). És en el terreny dels termes de parentiu on es posa de manifest més clarament la continuïtat del tipus de relacions tradicionals. I si l'anglès aborígen és la llengua de comunicació habitual, termes com *bulu* (FF), *babi* (FM), *ngagi* (MF), *gumbu* (MM), *nguma* (F) i *yabu* (M) són utilitzats sovint en l'àmbit domèstic i dins la comunitat per referir-se a la gent. A més, una de les principals manifestacions de la vigència de la manera de fer aborígen es troba en els noms personals en Dyirbal, a partir dels quals es vinculen tres dels elements bàsics de la identitat aborígen: territori-parentiu-

llengua. Cada persona té a més del seu nom anglès, un nom en llengua tribal que li prové per línia de filiació amb els parents paterns (es consulta als *elders* de la comunitat per saber quin nom li correspon a cada nounat), el qual es relaciona amb

1. "Els meus parents, el meu grup. El paper del parentiu en la construcció de la identitat aborígen a Austràlia". Treball de Màgister en Investigació Bàsica i Aplicada en Antropologia social. Presentat a la Universitat Autònoma de Barcelona, el juny de 1998. En aquesta investigació plantejava que la manera d'organitzar les relacions de parentiu avui dia no són les mateixes d'abans. Ha canviat el contingut (no és el mateix el grup de filiació o el clan tradicional que els grups matricèntrics actuals), però persisteix el parentiu com a element important en el manteniment d'un sentiment identitari aborígen. Així, el parentiu actua com a eix que permet la continuïtat d'una consciència diferenciadora i unificada ver 'els altres' i facilita alhora la continuïtat del 'nosaltres', del col·lectiu aborígen, malgrat la posició absolutament marginada i discriminada que ocupa en la societat general australiana.

2. La davallada de la població aborígen a partir de l'impacte de la invasió anglo-saxona s'analitza entre d'altres, en els treballs de l'historiador australià H. Reynolds, dels quals destaca "The other side of the frontier. Aborigines: resistance to the European invasion of Australia". 1982. Penguin Books. Qld. Aus.

3. Grup D'Estudi Transcultural de la Procreació - GETP- de la Universitat Autònoma de Barcelona, conjuntament amb Aurora González i Jordi Grau. Un dels propòsits d'aquest grup és estudiar i analitzar l'estructura i conceptualització de la procreació en una mostra de societats de tot el món i establir l'abast cultural d'aquesta conceptualització, entès com ideologia de l'organització de la procreació. Es tracta d'explorar en diversos àmbits les possibilitats d'una Antropologia teòrica transcultural i buscar una alternativa a la càrrega etnocèntrica de l'Antropologia del Parentiu.

Dibuix aborígen australià sobre escorça. MEB

un lloc específic —ja sigui un meandre de riu, o una roca, o un salt d'aigua—, de manera que es podria dibuixar un mapa del territori Jirrbal i Girramay a partir dels noms dels habitants de Jambun.

En la següent estada es tracta de continuar amb el treball genealògic, els vincles amb la llengua i el territori i d'establir la conceptualització aborígen pel que fa a les relacions de parentiu. Això significa descobrir com es vehiculen i quin significat tenen avui dia les regulacions sobre la sexualitat, la formació de l'ésser humà, la criança i la cura dels fills, els tipus d'aliances matrimonials, les relacions dins i fora del parentiu, i dins i fora de la comunitat i, la mateixa valoració del sistema de parentiu com també els canvis que s'hi han donat.

Bibliografia

BARWICK, D. "The Aboriginal family in south-eastern Australia". A: KRUPINSKI & STOLLER, *The family in Australia*. Adelaide: Pergamon Press, 1978, p.154-167.

BECKETT, J.R. "Kinship, mobility and community among part-Aborigines in rural Australia". *International Journal of Comparative Sociology*. Vol.6. (1965), núm.1, p.7-23.

BERNDT, R. M.; BERNDT, CH. *The world of the first Australians. Aboriginal traditional life: past and present*. Canberra: Aboriginal Studies Press, 1992.

DIXON, R. M. W. *The languages of Australia*. Cambridge: Cambridge University Press, 1980.

DIXON, R. M. W. *The Dyirbal Language of North Queensland*. Cambridge: Cambridge University Press, 1972.

ELKIN, A. P. *The Australian Aborigines. How to understand them*. Angus & Robertson. Sydney, 1954.

HIATT, L. R. *Kinship and Conflict*. Canberra: Australian National University, 1965.

HIATT, L. R. *Arguments about Aborigines*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

LUMHOLTZ, Carl M. A. *Among Cannibals. An account of four years' travels in Australia and of camp life with the Aborigines of Queensland*. Albemarle St. London: John Murray, 1889.

PEDLEY, H. *Aboriginal life in the rainforest*. Queensland: Department of Education, 1992.

REYNOLDS, H. *The other side of the frontier. Aboriginal resistance to the European invasion of Australia*. Townsville: Penguin Books. Qld. 1982.

SCHMIDT, A. *Young People's Dyirbal. An example of language death from Australia*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.